

ประชากรไทยมีอายุสูงขึ้น

วารสาร สยามโกเศศ

วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

หน้า 6

หนังสือ "ประเทศไทยควรมีพลเมืองเท่าไรจึงจะดี" เขียนโดย ศ.ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล ที่เพิ่งวางตลาดสดๆ ร้อนๆ รวบรวมบทความที่สนใจยิ่งเกี่ยวกับประชากรของท่านอาจารย์ใหญ่แห่งสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ผมขอใช้เนื้อหาในบางตอนมานำเสนอ

เรื่องหนึ่งที่คนรุ่นผมสนใจคือ "ประชากรไทยมีอายุสูงขึ้น" ศ.ดร.ปราโมทย์ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์อัตราส่วนประชากรสูงอายุในโลกเพิ่มสูงขึ้น ดังนี้ "ประชากรโลกกำลังมีอายุมากขึ้นอันเป็นผลมาจากประชากรโลกมีแนวโน้มสำคัญสองประการ ประการแรก การเกิดของประชากรโลกได้ลดต่ำลงอย่างมาก อัตราเจริญพันธุ์ในประเทศพัฒนาลดต่ำกว่าระดับทดแทน (มีลูกน้อยกว่าสองคน ซึ่งต่ำกว่าจำนวนที่จะมาแทนพ่อแม่) และอัตราเจริญพันธุ์ในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปก็กำลังลดลงเรื่อยๆ การเกิดที่ลดลงทำให้สัดส่วนประชากรวัยเยาว์ต่อประชากรทั้งหมดลดน้อยลง

แนวโน้มสำคัญประการที่สอง คือ ประชากรทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนามีอายุยืนยาวขึ้น การตายในวัยทารกและเด็กได้ลดลงเรื่อยๆ ทำให้สัดส่วนประชากรสูงอายุต่อประชากรทั้งหมดมีแนวโน้มที่ค่อยๆ สูงขึ้น..."

"...ประเทศไทยเป็นตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงจากประชากรอายุน้อยเป็นอายุมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจน เมื่อปี พ.ศ.2513 "อายุมัธยฐาน" (อายุที่มีจำนวนคนอยู่มากที่สุด) ของประชากรไทยเท่ากับประมาณ 19 ปี ในปี พ.ศ.2543 อายุมัธยฐานนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็น 29 ปี กล่าวได้ว่าในระยะเวลาเพียง 30 ปี ประชากรไทยมีอายุสูงขึ้นถึง 10 ปี

อายุของประชากรไทยสูงขึ้นเร็วอย่างนี้เป็นเพราะการลดลงของการเกิด และความสำเร็จในการพัฒนาสุขภาพ

อนามัยของประชากรโดยเฉพาะการอนามัยแม่และเด็กที่ทำให้อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มสูงขึ้น แนวโน้มของการเกิดที่ลดลงและอายุที่ยืนยาวขึ้นนี้ทำให้ประชากรไทยเข้าสู่ "กระบวนการมีอายุมากขึ้น"

ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่เพิ่มขึ้นเร็วที่สุด ในขณะที่อัตราเพิ่มประชากรทั้งหมดได้ลดต่ำลงเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันนี้ ประชากรไทยมีอัตราเพิ่มปีละไม่ถึง 1% แล้ว แต่ประชากรสูงอายุกลับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 4.5% ในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา

ลองมาดูตัวเลขจำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้น ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในปี พ.ศ.2523 ซึ่งมีอยู่เพียง 2.4 ล้านคน ได้เพิ่มเป็น 4.1 ล้านคนในปี พ.ศ.2533 และเพิ่มเป็น 7 ล้านคนในปี พ.ศ.2551 นี้

ถ้าเราจะเรียกประชากรที่มีอายุสูงมากๆ เช่น อายุ 80 ปีขึ้นไปว่าเป็น "ผู้สูงอายุวัยปลาย" "ประชากรสูงอายุวัยปลาย" นี้ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากเช่นเดียวกัน จากที่เคยมีอยู่เพียงประมาณ 2 แสนคนเมื่อ 20 ปีก่อน มาเป็นประมาณ 7 แสนคนในปี พ.ศ.2551 นี้..."

ประชากรสูงอายุในประเทศไทยจะยังคงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วต่อไป สามารถมองเห็นรูปลักษณ์ของประชากรไทยในอนาคตได้ชัดเจนเมื่อทำการคาดประมาณ ประชากรในอนาคต หรือที่เรียกกันว่า "ฉายภาพประชากร" ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นเป็น 7.5 ล้านคนในปี พ.ศ.2553 และจะมีมากถึง 14 ล้านคนในปี พ.ศ.2563 (ในปีนั้นประชากรทั้งหมดจะมีประมาณ 65 ล้านคน)

สำหรับประชากรสูงอายุวัยปลายหรือที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป จะเพิ่มจากประมาณ 7 แสนคนในปี พ.ศ.2551 ขึ้นไปถึงหลักล้านเป็น 1.3 ล้านคนในปี พ.ศ.2568

ในอดีตเมื่อ 20 ปีก่อน ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นเพียง 5% ของประชากรทั้งหมด ปัจจุบันร้อยละของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นถึง 11% ในอนาคตอีก 16-17 ปี

ข้างหน้าในปี พ.ศ.2568 ร้อยละของประชากรสูงอายุต่อประชากรทั้งหมดจะเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวคือเป็น 22%

จะเห็นได้ว่าทั้งจำนวนและอัตราส่วนของประชากรสูงอายุในประเทศไทยกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรไทยกำลังอยู่ในกระบวนการมีอายุสูงขึ้น...และสูงขึ้น ในเวลาเพียงสามสิบสี่ปีเราก็เห็นสังคมไทยที่เคยเป็นประชากรวัยเยาว์เปลี่ยนมาเป็นประชากรวัยชรา ถ้าจะเปรียบประชากรทั้งหมดเป็นเหมือนคนคนหนึ่ง ก็เหมือนภาพคนคนนั้นแก่ลง...แก่ลงอย่างรวดเร็วเกินคาด วันหนึ่งยังเห็นเป็นเด็กอยู่ อีกวันหนึ่งต่อมาไม่นานนัก เด็กนั้นเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว และอีกไม่นานเด็กเมื่อวานขึ้นกลายเป็นคนแก่ไปเสียแล้ว

"...ครั้งหนึ่งเมื่อประมาณ 40-50 ปีมาแล้ว ประเทศไทยมีอัตราเกิดสูง แต่ละปีมีเด็กเกิดเป็นจำนวนมาก ประชากรเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่สูงกว่า 3% ต่อปี ประชากรมีอายุน้อย ประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปีมีอยู่เป็นเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด (ประมาณ 45%) ครั้งนั้นรัฐต้องลงทุนอย่างมากกับประชากรวัยเยาว์เหล่านี้ ต้องทุ่มเทงบประมาณอย่างมากไปในด้านการศึกษาและการดูแลสุขภาพ และครั้งนั้นที่เราตระหนักว่าการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จนต้องประกาศนโยบายประชากรในปี พ.ศ.2513 นโยบายประชากรมีเป้าหมายที่จะชะลออัตราเพิ่มประชากรโดยใช้การวางแผนครอบครัวด้วยระบบสมัครใจเป็นมาตรการสำคัญ

ครั้งนี้ในขณะเวลาปัจจุบันและต่อไปในอนาคตอันใกล้ ประชากรสูงอายุในประเทศไทยกำลังเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วมาก รัฐและสังคมได้เตรียมการอย่างไรสำหรับสถานการณ์ประชากรเช่นนี้..."

ประชากรสูงอายุมีปัญหาเรื่องความป่วยไข้มากกว่าคนในช่วงอายุอื่น มีความสามารถในการหาเลี้ยงชีพลดถอยลง มีความจำเป็นในการปรับตัวกับที่อยู่อาศัยและผู้คนรอบข้าง ต้องการการดูแลเอาใจใส่ทั้งทางกายและใจจากลูกหลานที่แยกออกเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ต้องการบริการสาธารณสุขอย่างเป็นพิเศษ ฯลฯ

สถานการณ์เหล่านี้สังคมไทยจำเป็นต้องรีบเตรียมการเพื่อรับมือกับผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 7.5 ล้านในปี 2553 เป็น 14 ล้านคนในเวลาถัดไปอีก 10 ปี